

Nemzeti Fejlesztési Terv **MEGISMERÉssel KÖRNYEZETÜNK VÉDELMEÉRT**

Segédanyag a csemői általános iskola
alsó tagozatos tanulóiak

Megismeréssel környezetünk védelméért

Segédanyag a Ladányi Mihály Általános Iskola és Alapfokú
Művészetoktatási Intézmény alsó tagozatos tanulóinak.

Készült az AVOP-3.5.2.-2006-09-0708/3.02 Leader+
pályázat támogatásával.

TARTALOMJEGYZÉK

1	Lakóhelyünk	7
1.1	Fekvése, határai.....	7
1.1.1	<i>Határai</i>	7
1.2	A község nevének eredete.....	7
1.3	A Csemő név jelentése.....	7
1.4	Története 1952-ig	7
1.4.1	<i>A „csemői per”</i>	7
1.4.2	<i>Termelés – tanyák kialakulása a XIX. században</i>	8
1.4.3	<i>Szőlőtelepítés</i>	8
1.4.4	<i>Vasútépítés</i>	9
1.4.5	<i>Iskolák</i>	9
1.5	Története 1952-1989 között.....	10
1.5.1	<i>Önálló község</i>	10
1.6	Története 1989 után	11
1.6.1	<i>Virágosítás</i>	12
1.6.2	<i>Az elmúlt évek során is folyamatosan fejlődött a falu</i>	12
1.7	Jelképek: címer, zászló	12
1.8	A falu jelenlegi vezetői	13
1.9	Díszpolgárok	13
1.10	A község kiváló mesterei	13
2	Intézmények	14
2.1	Polgármesteri hivatal	14
2.2	Óvoda.....	14
2.3	Iskola.....	14
3	A tanyavilág.....	15
3.1	Élet a tanyákon	15
3.2	Utcák, dűlő utak elnevezései, eredetük	16
3.3	A gyermekek játéakai	17
3.4	Tanulás, és munka	17
3.5	Név eredetek.....	17
3.6	Régi hagyományok	18
3.7	Újabbkori hagyományok.....	18
4	Növény- és állatvilága.....	19
4.1	Csemő környékén található állatok és növények	19
4.2	Állatok	19
4.2.1	<i>Madarak</i>	19
4.2.2	<i>Emlősök</i>	20
4.2.3	<i>Kétéltűek</i>	21
4.2.4	<i>Hüllők</i>	21
4.3	Védett növények.....	22
4.3.1	<i>Lágyszárú növények</i>	22
4.3.2	<i>Fásszárú növények</i>	22
4.4	A Kubik	22
4.5	A Tőzeges	22
5	Látnivalók.....	22
5.1	Szobrok, emlékművek.....	23

Köszöntő

Kedves Tanuló!

Mikor kezdedbe veszed e kiadványt gondold elődeidre! Szüleidre, nagyszüleidre, őseidre! Ők már több száz évvel ezelőtt is Csemő földjén éltek, dolgoztak.

Kíváncsi lettél ugye, milyen volt itt az élet és a környezet? Oszlánczi Ferenc igazgató úr jóvoltából betekintést nyerhetsz e titokba, régi idők hangulatába.

Szeretettel ajánlom tanulmányozásra ezt az igényes munkát.

*Bartha Alajosné
polgármester*

Előszó

Csemő község fiatal, dinamikusan fejlődő település a Ceglédi Kistérségben. Nagyon sokan választották lakóhelyül ezt a homokkal borított, erdős tanyavilágot.

Amikor szóba kerül, hogy hol is élünk, legtöbbször a virágosítás jut mindenki eszébe. Ezzel a kiadvánnyal egy olyan folyamatot szeretnék elindítani, amely arra készíti az embereket, hogy megismerjék a község múltját, jelenét, földrajzát, növény- és állatvilágát.

Mindezt intézményesítve az oktatási rendszerünkbe beépítve kívánjuk megvalósítani.

Ötletünk csak úgy válhatott valóra, hogy az AVOP-3.5.2.-2006.09.0708/3.02 Leader pályázaton pénzt kaptunk rá.

Természetesen kellett a segítők is, akik szellemi termékükkel hozzájárultak a könyv létrejöttéhez.

Legtöbbet dr. Kürti György igazgató úrnak és Mészáros Ivánnak köszönhetünk, akiknek írásaiból merítettünk. Kiemelem dr. Szatmári Gáborné nyugalmazott igazgatóhelyettes segítségét. Sokat segített még Kollár Jánosné nyugalmazott pedagógus, Kovácsné Túri Krisztina, Tymcsukné Szőke Tünde, Ilyésné Bodor Erzsébet, Szunyog Mercédesz pedagógus. Ők voltak a legszűkebb stáb tagjai, nekik és azoknak, akiknek nevét itt nem sorolom fel, de támogatták munkánkat köszönöm a segítséget.

A „felhasználóknak” kívánom, hogy örömmel olvasgassák e kiadványt és lépjenek tovább, keressék a megismerésből adódó lehetőségeket, hogy megőrizhessék azokat a jövő nemzedékének.

*Oszlánczi Ferenc
igazgató*

„Tudd, hogy ki vagy s honnan jöttél.
Amit csak tudsz, gyűjts össze minden jó emléket a családról, elődeidről.
Ismerd meg bátorságuk történetét, hogy miképpen éltek túl a nehézségeket.
Légy büszke az örökségedre.
Beszélj róla szeretettelien.
/Stephanie Dowrick: A szeretet ajándéka

1 Lakóhelyünk

1.1 Fekvése, határai

Csemő a Duna Tisza közének északi részén,

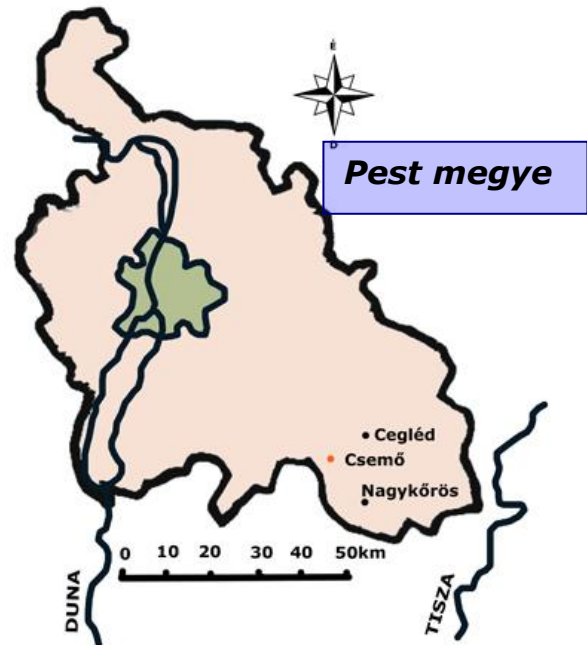
Pest megye déli részén,
valamint

Cegléd és Nagykőrös
városok között fekszik.

Létszáma: 4256 fő (2007.)

1.1.1 Határai

- É : Mikebuda
- É és K: Cegléd
- DK : Nyársapát
- D : Nagykőrös
- DNy : Lajosmizse
- Ny : Pusztavacs

1.2 A község nevének eredete

- A település a nevét Csemő dűlő nevéből kapta.
- Már a XIX. század elején több határnév is tartalmazta a Csemő nevet.
Pl. Hosszúcsemő, Felsőcsemő, Alsócsemő, Öregcsemő, Szőkecsemő, Csemőtorok

1.3 A Csemő név jelentése

- 1315-ben fordul elő először írásban Chemeu formában.
- 1580-ban a törököknek adózó jobbágyok névsorában családnévként szerepelt a Csemő szó.
- Többféle magyarázat született a név jelentéséről.

A legvalószínűbb: A Csemő név kun-besenyő eredetű.

Bizonyíték: IV. Béla király a tatárjárás után erre, az elnéptelenedett területre kunokat telepített. Az itt megtelepülő kunok nevezték el a határrészeket saját neveik alapján. Ezek az elnevezések ma is használatosak pl.: Gógány, Csemő, Besenyő, Törtel, Árbóz.

Elképzelhető, hogy a Csemő név egy kun főember neve volt.

1.4 Története 1952-ig

1.4.1 A „csemői per”

- Csemő község jelenlegi területe 1952-ig Cegléd és Nagykőrös határrésze volt.
- A két város között a határvonal megállapítása miatt közel 200 évig tartó pereskedés folyt.
- Ez volt a híres „csemői per”.

- Mindkét város a legidősebb embereket vitte „tanúnak”, de így sem sikerült megegyezni.

- 1842-ben meghatározták a két város közös határát:

ez a Határ út volt /ma is létezik ez a dűlő/,

másik biztos pont volt még a Gyurka-domb /évszázadok során több elnevezése is volt pl.: Sashegy, Sashalom, Sasfészek/.

1.4.2 Termelés – tanyák kialakulása a XIX. században

- Az 1800-as évek elején a csemői terület Cegléd felé eső része – a túllegeltetés miatt – futóhomokos területté vált.

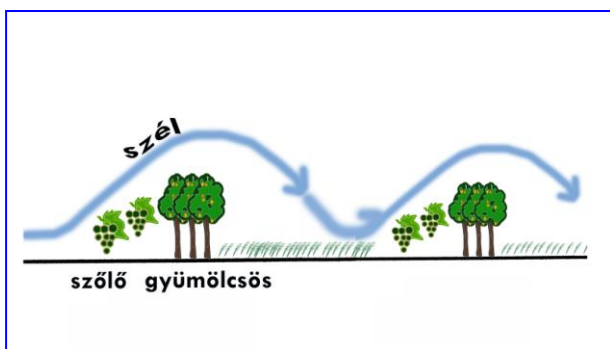
Túllegeltetés: a gyér homoki legelőre folyamatosan hajtották az állatokat. A fű nem tudott újra nőni. A csapadék is kevés volt, így kiszáradt a növényzet.

Futóhomok: növényzet nélküli

homokos terület. A szél a homokot fújja, szállítja, „vándorol” a homok. Homokbuckákat, – kicsi dombokat – épít a szél, melyek változtatják helyüket. /ilyen a Gyurka-domb is/

- A vármegye szőlőt /az ugyeri szőlők/ és erdőt /Alsóerdő/ telepített, hogy „megkössék” a futóhomokot.

Megkötötték a futóhomokot: Megfékeztek a szél erejét.

- A kőrösi oldalon – Hantháza, Erekyés vidékén, – mivel itt nem volt homokos a talaj, már ekkor /XIX. sz./ növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkoztak.

- A birtokokra tanyákat építettek.

Tanya: a várostól távol, a birtokon épült lakóház.

A lakóépület mellé az állatok részére istállókat építettek. Ezek

néha nagyobbak voltak, mint a lakóház.

- Ezeken a tanyákon állandóan – télen, nyáron – kint laktak. Erre utal, hogy kemencét is építettek minden lakóépületbe, vagy az udvarára. Tehát kenyeret is kint sütöttek és fűtötték a szobát.

1.4.3 Szőlőtelepítés

- A XIX. sz. második felében a hegyvidéki szőlőket megtámadta és kipusztította a filoxéra.

Filoxéra: a szőlő gyökérbetegsége.

Az alföldi homokos területeken ez a betegség nem pusztította el a szőlőnövényeket.

- Ekkor indult el a csemői területen a szőlőtelepítés.

- A nagykőrösi oldalon B. Tóth Ferenc nagykőrösi gazda kezdte el a telepítést a mai Soós telep helyén.

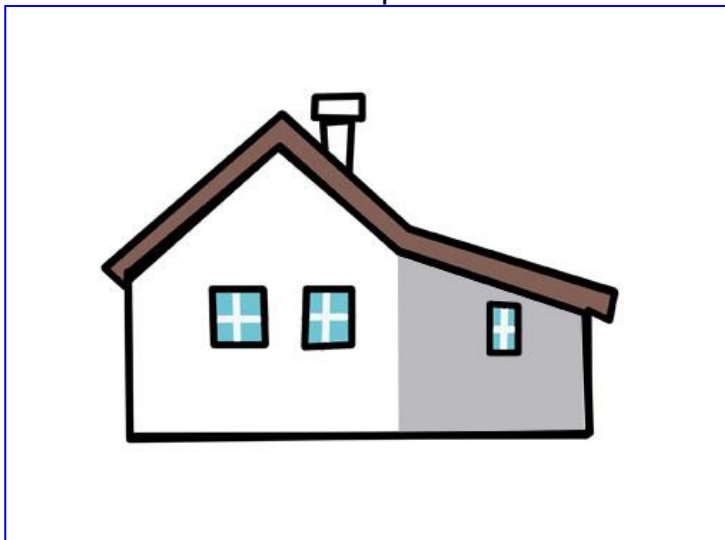
- A ceglédi oldalon Unghváry László volt a legjelentősebb telepítő.

- Ezután megjelentek az 50-100 holdas szőlőbirtokok. /Végh telep, Halász telep, Darányi telep/.

- A szőlő megműveléséhez nagyon sok kézi munkaerőre volt szükség. Jöttek szőlőmunkások Ceglédre, Nagykőrösről, de távolabbi vidékekről is pl.: Balatonfelvidékről, Gyöngyösről, Mezőkövesdről, Nyírségből stb.

A szőlőbirtokokon dolgozó napszámosok egy részét letelepítették a csemői területen. Házhelyet, kisebb szőlőterületet kaptak.

- A nagyobb és kisebb szőlőbirtokokon megjelentek a nagyobb és kisebb tanyák. Itt nem épültek istállók, hiszen az itt lakók munkája a szőlőben volt. A nagyobb szőlőbirtokokon /telepeken/ napszámos munkát végeztek. Kiegészítették a jövedelmüket a saját – kicsi – szőlő és gyümölcsösükben megtermelt termékkel.

Itt alakult ki a csemői

tanyákra ma is látható jellemző forma. A kicsi tanyák bővítése. Az eresz beépítése.

- Az 1900-as évek elejére Csemő ceglédi része összefüggő szőlő, gyümölcssterület volt.

1.4.4 Vasútépítés

- A Cegléd-Hantháza között közlekedő vasút építését Darányi Ferenc ügyvéd, szőlősgazda kezdeményezte 1901-ben.

- Támogatta a többi szőlősgazda is a kezdeményezést, mert:

- nyáron és ősszel a bőséges termést és a bort vonattal szállították a városba,
- télen a nagy mennyiségű istállótrágyát szállították a földekre,
- egész éven át a tanyán lakó emberek jártak be a városba, vitték áruikat a ceglédi piacra.

- 1909. október 27-én indult meg a közlekedés a csemői vasúton.

- Közben a gazdasági fejlődés szükségessé tette, hogy új utakat, kövesutakat készítsenek.

Közel 70 évig közlekedett a csemői vonat. 1978. február 28-án megszűnt a vonatközlekedés Csemőben. Ezután autóbusszal lehetett bejutni a városba.

1.4.5 Iskolák

- A XIX. sz. végén a tanyákon lakó szőlőmunkások gyermekeinek taníttatása érdekében a szőlő-telepítő B. Tóth Ferenc és Unghváry László kezdeményezésére a csemői területen 3 iskolát építettek.

- Ezek voltak az úgynevezett öreg iskolák:

- Alsócsémőben,
- Felsőjárason,
- Zöldhalomban.

- 1920-1945 között Klebelsberg Kunó minisztersége idején épültek a csemői határban az új iskolák:

- Fenyves dűlőben,
- Felsőcsémőben,
- Száraz dűlőben,
- Hantházán.

- A II. világháború után

a gyermeklétszám növekedése miatt a meglévő iskolák kevésnek bizonyultak.

- Új iskolák építésére a háború után nem volt lehetőség, ezért úgynevezett „szükségiskolákat” hoztak létre.

- Ezeket a tantermeket:

- lakásokból,
- csőszházból,
- kastélyból,
- volt tanácsháza épületéből alakították ki.

- Ilyen volt:

- Felsőcsémőben a Császár iskola,
- Soós-telepi kastély-iskola,
- Alsócsémőben a volt tanácsháza épülete,
- Hosszúcsémőben csőszházból kialakított iskola.

- Ezekben az iskolákban régen nemcsak tanítottak, hanem esténként, hétvégeken itt voltak:

- táncmulatságok,
- színelőadások,
- istentiszteletek,
- mozielőadások,
- ismeretterjesztő előadások.

Tehát ezek az iskolák nemcsak a tanítást, hanem a művelődést és szórakozást is szolgálták.

- A tanyasi iskolákban tanító pedagógusok segítettek az itt lakó embereknek:

- levelek,
- kérvények megírásában,
- ügyes-bajos dolgaik elintézésében.

1.5 **Története 1952-1989 között**

1.5.1 Önálló község

- Az 1940-es évek végén indult meg a szervezés, hogy a csemői tanyavilágból önálló községet hozzanak létre.

- A cél az volt, hogy a belterületet „infrastrukturálisan” fejlesszék, azaz a szolgáltatásokat létrehozzák /víz, villany, telefon stb./.
- 1952. január 1-jével önálló község lett Csemő.
- Területét Cegléd és Nagykőrös határából jelölték ki.
- A belterületet először a Gyurka-domb déli oldalára tervezték. Fel is épült a Tanácsháza. Ennek a területnek azonban nem volt vasútja, sem köves útja, ezért más helyet kerestek a központnak.
- Az 1950-es évek végén jelölték ki a jelenlegi belterületen a falu központját.
- 1960-ban felépült az új Tanácsháza.
- 1976-ban átadták az óvodát, amelyet később bővítettek.
- 1977-ben átadták az iskolát, később többször bővítették.
- 1970-es években indult el a belterület fejlődése. Sorban épültek a lakóházak a faluban.
- A fiatal családok körében vonzó lett az olcsó, belterületi házhely.
- A szolgáltatások kényelmesebbé tették az életüket. /villany, orvos, fogorvos, könyvtár, ABC áruház, fodrász, stb./
- A belterületi építkezésekkel azonban a tanyavilág nem szűnt meg.

1.6 **Története 1989 után**

Az 1990-es években gyors és lendületes fejlődés történt a faluban.

- - járdákat építettek,
- - az utcákat szilárd burkolattal látták el,
- - vízvezetékét készítették, /eddig mindenki a saját fúrott kútjából használta a vizet/,
- - megvalósult a szennyvíz elvezetése /2000/,
- - kiépítették a telefonhálózatot,
- - elkészült a „mobil átjátszó” torony,
- - kábel TV hálózat jött létre,
- - felépült a gyógyszertár,
- - takarékszövetkezet épült.
- Elmondhatjuk, hogy ebben a kis faluban a lakossági szolgáltatások jobbak, mint pl. Cegléd város egyes területein.
- A község katolikus és református lakói számára egy-egy kis imaház biztosította a templomba járás lehetőségét. Mivel ezek kicsinek bizonyultak, templomokat építettek a faluban:
 - 1992-ben felépült a katolikus templom
 - 1993-ban felépült a református templom

1.6.1 Virágosítás

1997-ben a magyarországi versenyen „falu” kategóriában I. helyezést ért el Csemő, így indulhatott az európai versenyen.

1998-ban a nemzetközi zsűri döntése alapján, – akik itt jártak a faluban – Csemő lett Európa III. legvirágosabb faluja.

Ezzel országos hírnevet szerzett magának. Az önkormányzat azóta is rendben tartja a közterületeket, parkokat. A falu lakói is igyekeznek környezetüket széppé tenni. Egyre szaporodnak a szép, rendezett utcák, udvarok. Minden évben augusztus 20-án értékelik és jutalmazzák a lakók ilyen irányú munkáját.

1.6.2 Az elmúlt évek során is folyamatosan fejlődött a falu

- újjáépült, bővült a községháza,
- új burkolatot kapott a Hétvezér tér,
- járdákat javítottak,
- kibővült, megújult az óvoda és az iskola,
- felújították az orvosi és gyermekorvosi rendelőket,
- gyönyörű könyvtárat alakítottak ki az önkormányzat tetőterében,
- fából készült autóbusz-megállók létesültek.

1.7 **Jelképek: címer, zászló**

- A település címerét 1996-ban tervezte Nagy László Lázár ceglédi grafikusművész.
- Tartalma: utal Csemő történelmi múltjára.
- Alapja: csücskös talpú pajzs. Negyedelt.
- Színei:
 - piros-kék – Nagykőrös színei,
 - kék-sárga – Cegléd színei.

Az 1990-es évek közepén elhatározták a község vezetői, a Faluvédő és Szépítő Egyesület valamint az itt lakók, hogy virágossá teszik a „csemői homokot”. Az elhatározást tett követte. Mindenki lelkesen dolgozott. Virágot ültetett, fűmagot vetett, öntözött. A lelkiismeretes munkának meg is lett az eredménye.

- Két felső negyedében egy-egy férfi áll egymással szemben. Egyiknek a kezében faág, másiknak balta van. Jelezve a régmúlt idők vitájának egyik alapját /fakivágás egymás erdőiből/.
- A bal alsó mező a csemői szőlőtermelésre emlékeztet.
- A jobb alsó negyedben pedig a csemői dűlőkben épített, majd kibővített jellegzetes tanyaépület található.
- A címert láthatjuk a Községháza falán a Magyar Köztársaság címerével együtt
- Bármely intézményben kitehető, de nem helyettesítheti a Magyar Köztársaság címerét.

Zászló: Fehér mezőben a csemői címer látható.

1.8 **A falu jelenlegi vezetői**

Polgármester: Bartha Alajosné
 Jegyző: Dr. Lakos Roland
 Óvodavezető: Pólya Miklósné – Erdélyi Krisztina
 Iskola igazgató: Oszlanczi Ferenc

1.9 **Díszpolgárok**

A díszpolgár cím olyan személyeknek adható, akik a település fejlődése, gyarapítása érdekében lakosságot önzetlenül szolgáltak.
 A cím átadására mindig a júliusi Virágünnepen kerül sor.

A KÖZSÉG DÍSZPOLGÁRAI:

2001. Dr. Kovács Zoltán professzor, virágnemesítő	2005. Lassú Károlyné védőnő, több évtizedes önzetlen és magas szintű szakmai munkájáért
2002. Huszár Sándor nyugalmazott jegyző, több évtizedes közszolgálati tevékenységéért	2006. Szeleccki Imre katolikus pap, több évtizedes szolgálatáért
2003. Dr. Perneczky János házi orvos, több évtizedes szakmai tevékenységéért	2008: Pólya Miklósné nyugalmazott óvodavezető, a közösségért végzett több évtizedes munkájáért
2004. Kunczéné Fellegi Katalin a virágosítási mozgalomban vállalt érdekképviselési tevékenységéért	

1.10 **A község kiváló mesterei**

A kitüntetést az a mesterember kaphatja meg, aki kiemelkedő munkát végzett, példaértékűen tevékenykedett saját szakmájának területén.

CSEMŐ KÖZSÉG KIVÁLÓ MESTEREI:

2006. Rózsavölgyi József kádár mester	2008 Szunyog Károlyné élelmezésvezető
2007. Radics Ambrus villanyszerelő mester	

2 Intézmények

2.1 **Polgármesteri hivatal**

A helyi önkormányzat 11 tagú képviselő-testülete élén a polgármester áll. Nálunk Bartha Alajosné. Ők irányítják a falu életét. Gondoskodnak a fejlődéséről, az emberek életének kényelmesebbé tételéről.

A képviselőket és a polgármestert a falu felnőtt lakossága választja, négy évenként.

Az önkormányzat döntéseit előkészíti és végrehajtja a polgármesteri hivatal.

A hivatalt a jegyző – Csemőben dr. Lakos Roland – irányítja. A jegyzőt az önkormányzat képviselő-testülete nevezi ki.

A településen lakók napi gondjainak megoldásában a jegyző és a hivatal dolgozói segítenek.

2.2 **Óvoda**

Csemő község területén 1976. évben létesült először óvoda, ami 2 csoporttal kezdte meg működését.

Már ekkor érezhető volt, hogy ez nem elegendő, hisz tartósan nem lehet 40 gyermekkel foglalkozni egy-egy csoportban. Így már a következő évben 3 csoportos óvodaként működött tovább.

Ahogy teltek az évek, szaporodott a község lakóinak száma, úgy bővült folyamatosan az óvoda csoportjainak száma is. Így érkeztünk el a 2005. évbe, amikor ismét felmerült az óvoda bővítésének és korszerűsítésének az igénye.

Ez meg is valósult, s 2006. november 17-én átadták a felújított, modernizált épületet.

Az épület, a berendezés, a felszerelés ideális körülményt biztosít a közel 190 kisóvodásnak.

A felújítás óta, az ország minden részéről érkeznek látogatók, sőt nagy plakátok hirdetik az óvodát, „akikre büszkék vagyunk” címmel.

Ennek a mottónak igyekszik az óvoda nevelőtestülete megfelelni, arra törekedve, hogy a nevelésről, a gyakorlati munkáról is így vélekedjenek az országban.

2.3 **Iskola**

A település mai területén az 1870-es években épültek az első iskolák, ezek az un. „öreg iskolák”, egyenként 1 nagy tanteremmel és 1

tanítói lakással rendelkeztek (Alsócsémőben, Felsőjáráson, Zöldhalomban). A szőlőtelepítés úttörői felismerték, hogy a szőlő termelése, feldolgozása szakértelmet kíván, ezért anyagilag is támogatták az iskolák építését.

A következő nagyobb építkezések a Klebelsberg által meghirdetett Alföld program keretében történtek az elmúlt század közepéig. Ekkor négy új iskola épült Fenyves, Felsőcsémő, Száraz dűlő, Hantháza területén.

1948-ban, az államosítás évében valamennyi csemői pedagógust átvettek az államosított intézményekbe. Az elkövetkező években a tanulók létszámának növekedése miatt bővíteni kellett a tantermek és az iskolák számát. (Soós-telep, Felsőcsémő: Császár, Hosszúcsémő: csőszház)

1960-ban a Tanácsháza épületét átadták oktatási célra, a meglévő többi intézményt bővítették, felújították. Jellemző a helyi viszonyokra, hogy a '60-as években öt központi, 11 tagiskola működött a község területén.

A faluközpont kialakulása a '70-es években gyorsult fel, és ez magával hozta a központi iskola megépítését is. Átmeneti megoldásként a belterületen több épületben tanítottak: Árpád utca, könyvtár. A központi iskola megépítésével a tagiskolák fokozatosan szűntek meg, épületeiket megvásárolták, vagy lebontották.

Jelenlegi helyén 1977-ben adták át az első négy tantermet, amelyet később folyamatosan bővítettek tornateremmel, újabb tantermekkel. Ladányi Mihály nevét 1998-ban vette fel az iskola. 2007. október 27-én adták át a korszerűen felújított első szárnyat. Közel négyszáz gyermek tanul az épületben, évfolyamonként két párhuzamos osztályban. Több mint harminc pedagógus foglalkozik a gyermekek nevelésével.

3 A tanyavilág

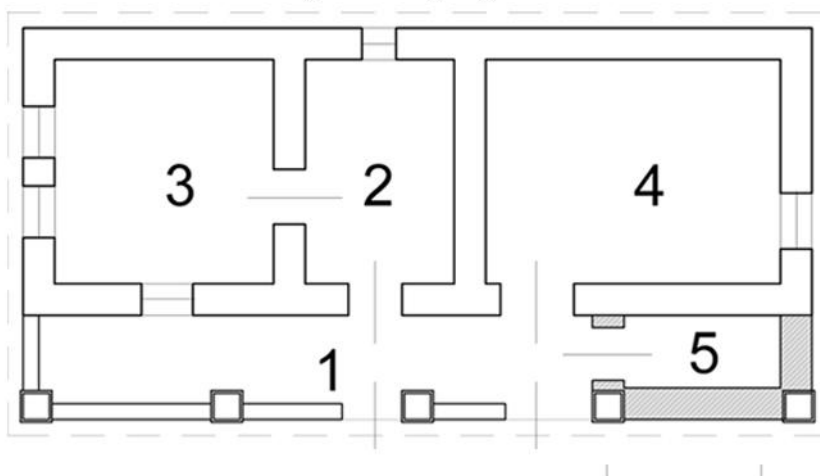
3.1 Élet a tanyákon

Csemő 1952-ben lett önálló település. Az itt élő családok Nagykőrösről és Ceglédre kerültek erre a területre. A szőlőtelepítések során sok családot messzebből telepítettek ide, lakást és munkalehetőséget biztosítottak nekik.

Az életkörülményeik egyszerűek voltak. A lakások csak a szükséges helyiségekből álltak /konyha, szoba, kamra/. Gyakran az állatok óljai és a

A Tájház alaprajza

1. Tornác (gang)
2. Konyha
3. Szoba
4. Borház
5. Kamra (utólag lett kialakítva)

szőlőtermeléshez szükséges felszerelések tárolói nagyobb részét tették ki az épületnek, mint maga a lakórész.

A családok nagy létszámúak voltak, sok volt a gyerek. Gyakran együtt éltek a nagyszülőkkel is.

A gyerekeknek aktívan részt kellett venni a házkörüli munkákban. Gyakori volt, hogy a munkák miatt sokat hiányoztak vagy kimaradtak az iskolából. A naplók igazolásaiból kiderül, milyen feladatok miatt fogták otthon őket /tehénlegeltetés, kutyaoltás, szőlőkötözés, nyájörzés, esetleg nem volt megfelelő cipő, ruházat/.

Gyakran 10-12 éves lányok főztek, mostak, takarítottak, a fiúk pedig az állatokat látták el. Iskola után a család kertjében kellett horolni, kötözni, gyomlálni vagy állatokat őrizni.

A szülők napszámban dolgoztak hajnaltól késő estig.

A nagyszülők és a gyerekek látták el az otthoni feladatokat és a kistestvérek felügyeletét. Az anya nem maradhatott otthon 3 évig, mert nem kaptak anyagi támogatást. Amikor nem volt odahaza senki, magukkal vitték a földekre a pár hónapos gyerekeket.

3.2 Utcák, dűlő utak elnevezései, eredetük

Csemő területén az önálló község kialakítása előtt is megvoltak azok a határnevek, amelyek részben a

- közigazgatásra pl.: Felsőjárás;
- természeti adottságra pl.: Szárazdűlő, Hosszúhomok;
- szerkezetre pl.: Hantháza;
- elpusztult településre pl.: Ereklýés;
- családnévre pl.: Gógány;
- használatra pl.: Szénástelek, Kistelek;
- határrészre pl.: Felsőcsemő, Alsócsemő, Hosszúcsemő utalnak.

Hantháza határrész egyértelműen az itt kialakított (ma már nem található) gyephantból épített házakra utal.

A település külterületén ma a dűlőnevek a jellemzőek. Ezek zömmel személynevekből alakultak ki, a dűlőben lakó, ismert emberről nevezték el. Ilyenek: Balla dűlő, Bolcsek dűlő, Mama dűlő, Silye dűlő, Labát dűlő, Monori dűlő, Gombai dűlő stb. Vannak utak, amelyek

- irányokra utalnak pl.: Ceglédi út, Pesti út, Irsai út, Mikebudai út.

- Talajra utaló név pl.: Agyagos dűlő;
- létesítményre utalók pl.: Szélmalom dűlő, Iskola dűlők.

A belterület kialakítása és fejlődése megkívánta, hogy a kialakított utcák neveket kapjanak. Ezek között részben

- történelmi pl.: Szent István, Rákóczi Ferenc, Dózsa György, Árpád, Mészáros Lőrinc;

- irodalmi pl.: Petőfi Sándor, Ady Endre, Arany János; személyek,

- növényre pl.: Szőlő, Szüret;

- évszakokra pl.: Ősz, Tél, Tavasz, Nyár utaló nevek találhatók.

3.3 **A gyermekek játécai**

A játék is szerepelt a gyermekek életében, de más formában, mint ma. A játékokat maguk készítették a környezetükben található tárgyakból (kukorica, tök, kavics, csont). A játékaik a „felnőttvilágot” modellezték.

A kamaszok színjátszó körökben mutathatták be rejtett tehetségeiket. Ezeket a foglalkozásokat pedagógusok szervezték, az ő feladatuk volt a kultúra közvetítése.

3.4 **Tanulás, és munka**

A gyerekek továbbtanulása attól függött, hogy milyen anyagi helyzetben volt a család. Gyakran a legidősebb testvér nem tanulhatott tovább, mert az ő keresetére is szükség volt a családban.

Akik nem tanultak, a helyi termelőszövetkezetben vagy állami gazdaságban helyezkedhettek el, illetve a család földjein dolgoztak.

A vasút átadása után már lehetőség nyílt arra, hogy Ceglédre is bejárjanak dolgozni.

A továbbtanulók főleg Ceglédre, Nagykőrösre jártak gimnáziumba vagy szakiskolába. A szakiskolában végzett tanulók visszajöttek a helyi termelőszövetkezetbe, állami gazdaságba dolgozni, ahol szakmájuknak megfelelő munkakört töltöttek be. A gimnáziumból irodába kerültek, vagy kevés számban, de főiskolára is eljutottak.

A megélhetés ezen munkahelyek fennállásáig biztosított volt.

3.5 **Név eredetek**

A családnevek kialakulására helyi különlegességek nincsenek. Mint az ország egész területén jellemző, hogy foglalkozásokból, település nevekből vagy családi kapcsolatokból alakultak ki.

Foglalkozásokhoz köthető példák:

Kerekes	Varga	Szűcs
Kovács	Lakatos	Kormányos
Kocsis	Hajdú	Faragó
Asztalos	Vajda	Takács

Földrajzi nevekhez köthető:

Marosi	Bodrogi	Alföldi
Kárpáti	Hantházi	Szebeni
Berényi	Tokaji	Kőrösi

Családi kapcsolatokra utaló nevek:

Gergelyfi	Istvánfi	Péterfi
-----------	----------	---------

Nemzetiségek nevét is gyakran használják:

Székely	Horváth	Orosz
Lengyel	Német	Cseh
Rác	Olasz	Szlovák

3.6 Régi hagyományok

Annak ellenére, hogy nem volt a település önálló bizonyos hagyományok

kialakultak, amelyek elsősorban a mezőgazdasági

munkákhoz és családi ünnepekhez kötődtek.

Ilyenek voltak a régi nagy szüreti bálók lovas felvonulással, arató bálók. Nagyon érdekesek az esküvői szokások, mert helyben templom nem volt s a

mennyasszony, vőlegény és az egész

nász nép, lovaskocsikkal, hintókkal, szekerekkel mentek a templomi esküvőre és a fényképészhez a közeli városok valamelyikébe.

A szokásokat a később megalakult termelőszövetkezetek is őrizték. Valamennyinek volt kultúrháza, ahol táncsoportok, színjátszó-csoportok léptek fel. Ezekben az épületekben mozi előadások színesítették a hétvégéket. Rendszeresen előadásokat tartottak a „Szabad Föld” téli estéken a gazdálkodás fortélyairól.

3.7 Újabbkori hagyományok

A virágosítás mellett több más „új kori” hagyomány is kialakult. A teljesség igénye nélkül felsoroljuk azokat a rendezvényeket, amelyeket már hagyományként kezelhetünk:

- a civil szervezetek báljai;
- iskolai Ladányi hét, Pilvax kávéház;
- március 15.-i fáklyás felvonulás;
- György napi virágvásár és az „Anyám tyúkjá” főzőverseny;

- Jawa fesztivál;
- zöldhalmi gyereknap;
- templomi búcsú;
- falunap (az európai harmadik díj átadásának emlékére), ekkor kerül sorra a díszpolgári cím átadása;
- augusztus 20.-án a legvirágosabb kertek tulajdonosainak elismerése, az új diplomás fiatalok köszöntése, falu mestere cím átadása;
- október 23.-i koszorúzás.

Ünnepeinkre a bensőséges hangulat és a közösségi összetartozás jellemző.

Az ünnepek szép színfoltja a nyugdíjas klub Gyöngyvirág népdalkörének szereplése, amely négyszer nyert arany minősítést. Ide tartoznak a karácsonyi hangversenyek és az Olgyay család zenei fellépései.

4 Növény- és állatvilága

4.1 *Csemő környékén található állatok és növények*

Csemő egy szép falu, ahol az erdők világában az indián meggy hűvöse alatt rézsiklók, olykor erdei békák, s pannon gyíkok hűsölnek. A vörös és erdei hangyák pedig kis dombokat készítenek, ezek az ő „kunhalmaik”. A réteken meg-megállnak s fülelnek a vadak, riadt őzek és tekintélyt parancsoló dámvadak, vagy éppen a Jáger-dűlő felől tűzokcsapat igyekszik táplálékot szerezni.

Néhány, a környéken előforduló állatot mutatunk be különös tekintettel a vadgazdálkodásra.

4.2 *Állatok*

4.2.1 *Madarak*

Főbb jellemzői: Minden madár testét toll borítja, meszes héjú tojásokkal szaporodnak. Tojásukat nagyrészt testmelegükkel költik ki. Gerinces állatok. Mellső végtagjaik szárnyakká módosultak. Táplálékukat különféle állati és növényi anyagok alkotják. Csőrformájuk jól alkalmazkodik táplálkozásukhoz.

Fácán: Erdeink, mezeink csodálatos és változatos színezetű madárfaja. A fácantyúk színezete szerényebb a kakasokénál. A tyúk színezete szürkés barna környezetbe olvadó, a kakasok jellegzetessége a feltűnően hosszú, színes farok. Ritkás erdőket kedveli. Az éjjelt szereti a fán tölteni, mert ott biztonságban érzi magát. A tyúk fészket készít a talajra, rendszerint 8 - 14 darab világoszöld tojást rak. A csibék

fészekhagyók, 4 hetes koruktól önállóak, 5-6 hetesen már jól repülnek. Rovarokat, hernyókat, később magvakat fogyasztanak.

Fogoly: A kakas és a tyúk hasonlít egymásra. A kakasokra jellemző a mellközépen viselt barna folt. Kedvelik az árok és csatorna partokat, búzavetéseket, herést, lucernást. Rendkívül hasznos madár, mert táplálékát főleg a rovarok, gyommagvak képezik. Kezdetleges fészket a földre rakja. 8-16 olajbarna tojást rak. A kikelt csibék azonnal és önállóan kezdik a táplálékot keresni.

4.2.2 Emlősök

Főbb jellemzői: Nagy részük közös jellemzője: testüket szőr borítja, négy végtagjuk van, gerinces állatok, eleven utódokat hoznak a világra. Kicsinyeiket az emlőikben képződő tejjel táplálják. Ezért is emlős a nevük.

Mezei nyúl: Legkedveltebb élőhelye mezőgazdasági területek, erdősávok. Mozgástere 2 km átmérőjű kör. Fegyvere a gyors futás. Nappal pihen, éjjel és hajnalban mozog. Búvóhelyén fészkelődve vackot készít. Egyszerre 2-4 kisnyúl születik. A nyúl testtömege 3-4 kg, a hossza 60-70 cm, életkora 8 év. Tápláléka: fűfélék, búza, lucerna, here, repce. Kárt okoz a csemete kertekben, a fák törzsét megrágja.

Borz: a ragadozók rendjébe tartozik. Erdős, ligetes területen él. Kotoréka számos járattal, gyakran többszintesen, több vészkijáráttal épül. Labirintusában még külön hulladéktárolót készít. Lakhelye joggal kapta a „borzvár” nevet. Téli álmat alszik. Hossza 60-90 cm, testtömege nyáron 7-12 kg, télen 15-18 kg. Életkora 12-15 év. Látása nem a legjobb, de annál jobb a szaglása és főleg a hallása. Rendkívül óvatos.

Róka: „Ravasz”, hiszen leleményességével gyakran próbára teszi a vadászokat. Életének 14-16 éve alatt tömérdek egeret, pockot pusztít el. Testhossza 60-80 cm, testtömege 6-10 kg. Kitűnő a látása, hallása, szaglása. Sűrű aljnövényzetű erdőkben, nádasokban tartózkodik szívesen. Saját készítésű kotorékban, földalatti járatrendszerekben, rókavárban keres menedéket. Az anya róka 6-8 kölyköt hoz a világra. A kicsinyek táplálékának megszerzésében az apa is segítkezik, főleg ilyenkor sűrűn „meglátogatja” a baromfiudvar lakóit.

Vaddisznó: a házi disznó őse. Ha zaklatják, megsebzik, vagy malacait fenyegetik, igen dühösen támad, és agyaraival halálos sebeket osztogat. Erdőkkel borított területeken megtalálható. Hímje kan, nőténye koca, szaporulata 20 kilogrammig a malac, afölött südő. A kismalac csíkozása fél éves korában tűnik el. A kifejlett állat hossza 1-másfél méter. Marmagassága 80-100 cm. Testtömege 200 kg is lehet. Szeret dagonyázni és fürdés után a közeli fatörzsekhez dörgölődik. Napközben az áthatolhatatlan sűrűben pihennek, alkonyattájt indulnak táplálék szerzésre. A vaddisznót nevezhetjük igazi mindenevőnek, táplálékuk: makkok, gabonafélék, burgonya, kukorica, rágcsálók, rovarok, pajorok.

Őz: Egész Európában honos. Életkoruk 10-15 év. Testtömege 16-20 kg, hossza 120 cm, 80 cm magas. Élettere a sík- és dombvidék. Hímje a bak, nőténye a suta, kicsinye a gida. Látása, hallása, szaglása jó. Nappal viszonylag keveset mozog, meghúzódik a sűrűben. Késő délután, este felé keresi a táplálékát, majd hajnalban újra visszatér a sűrűbe.

Növényevő állat. Az agancsát a facsetetékhez dörzsöli, mellyel jelentős károkat okoz. Télen népes csapatba verődik.

Dám: Hazánkba Mátyás király idején telepítették. A dám bika 100 kg is lehet, a tehének 50-60 kg, hosszuk 130 cm, marmagasságuk 85-110 cm. Testét nyáron fehér pettyek tarkítják. A bikát az agancsa miatt „lapátosnak” nevezik. Nősténye a tehén, szaporulata a borjú. Élettere dús aljnövényzetű erdők. Nappal is sokat mozog, táplálkozik. Legszívesebben a fák fiatal leveleit, hajtásait fogyasztja, de kedveli a lehullott gyümölcsöket is. Látása, hallása, szaglása jó.

A fenti állatokat a vadászhatóságuk miatt tartottuk fontosnak bemutatni. A vadásztársaságok fontos feladatokat látnak el a vadállomány gondozásában.

4.2.3 Kétéltűek

Főbb jellemzői: A „kétéltűek” elnevezés arra utal, hogy bár ezek az állatok felnőtt életük legnagyobb részét a szárazföldön töltik, szaporodni vízben képesek. Kikelés után kopolyúval lélegeznek, ezt fejlődésük során később tüdő váltja fel. Változó testhőmérsékletű állatok, gerincesek, petékkel szaporodnak.

Zöld levelibéka: Nem nagy testű állatok, mindössze 3-4 cm hosszúságúak. Hátuk színe élénk fűzöld, míg hasuk és torok alatti részük sárgásfehér. A testük jobb és bal oldalán fekete csík húzódik. Színük rövid idő alatt képes a környezethez alkalmazkodni. Rendszerint a növények levelein feltapadva meglapulnak. Különleges tulajdonságukat az ujjaik végén lévő tapadókorongoknak köszönhetik. A nőstények petéiket kis csomókba rakják, melyek a vízfelszínén lebegnek. A lárvák elsősorban algákkal táplálkoznak. A lárvák augusztusban alakulnak át békává. Védett állat!

Kecskebéka: Az állat hangja, brekegése „eee” hangokat utánzó, mekegő. Innen kapta a nevét. A kifejlődött béka 10 cm hosszú. Feje keskeny elhegyesedő, alakja karcsú. A világoszöld szín az uralkodó jegye. Nyugalmas vizeket kedvel, dús vízinnövényekkel. Gyakran nagy tömegben él. Rovarokkal, halakkal és más apró állatokkal táplálkozik. Védett állat! A népi babonákban is szerepelnek, mint időjósok. Íme néhány időjós megfigyelés:

- Ha békák kuruttyolnak, és alacsonyan ülnek, eső várható.
- Ha a békák magasán ülnek, szép idő lesz.

4.2.4 Hüllők

Főbb jellemzői: Testhőmérsékletük mindig igazodik a környezetükhöz. Testüket szarupikkelyes bőr fedi. Tüdővel lélegző gerinces állatok. Lágú héjú tojásokkal szaporodnak.

Fürge gyík: Az állat teljes hosszúsága 20-24 cm. Bárhol megél, minden terület megfelel neki, ahol akad egy kis meleg. Mivel szorgalmas rovar pusztító rendkívül hasznos.

Teste zömök, feje rövid,

Farka a testéhez képest viszonylag hosszú; feltűnő, hogy a tövében enyhén lapított. Végtagjai vastagok és rövidek. Védett állat!

4.3 **Védett növények**

Csemő környékén meglepően sok védett növény, veszélyeztetett növényfaj található, fás és lágyszárúak egyaránt. Léteznek homoki és mocsári helyeket kedvelők. A teljesség igénye nélkül, most felsorolunk nektek néhány különleges Csemő környékén megtalálható fajt. Ezek közül már sok kipusztult, vagy elvéte található csak, mert mezőgazdálkodásra fordították a földterületet.

4.3.1 Lágyszárú növények

Mocsári kosbor
Mocsári nőszőfű
Vitéz kosbor
Hússzínű újjaskosbor
Homoki kikerics
Bodzaszagú újjaskosbor
Vidrafű

4.3.2 Fásszárú növények

Fűzfélék: pl. Rozmaringlevelű fűz
Nyárfák: pl. Rezgő nyár
Nyírek: pl. Bibircses nyír
Bükkfélék: pl. Kocsányos tölgy
Eperfafélék: pl. Fehér eper
Rózsafélék: pl. Galagonya
Pillangósvirágúak: pl. Fehér akác

4.4 **A Kubik**

A település egyik legmélyebben lévő része, a lakóházak építéshez innen termelték ki az agyagot. A talajvíz összegyűlt az agyagos mélyedésben, és különleges növényi társulás honosodott meg. Ezek a növények védettek. A különleges növényi együttes időszakonként, foltokban még fellelhető. (orchideák, kosborok stb.)

4.5 **A Tőzeges**

A laza homoktalajt az ÉNY-i uralkodó szelek gyér cserje- és gyepszint miatt könnyen átformálták. Néhol a buckák közötti mélyedésekben kisebb tavacskák formálódtak. Az itt megtelepedett vízinövényzet (nád, sás, káka) idővel elhalt elkezdődött a szentesedési folyamat. Amelynek eredményeként Zöldhalomban bányászható tőzeg képződött (kb. 8-10 ezer éve)

5 **Látnivalók**

1. Községháza – 1960-ban épült fel
Jelenlegi formáját 2003-ban nyerte el.
2. Óvoda – 1976-ban adták át
2006-ban felújították, bővítették.
3. Általános Iskola – 1977-ben adták át.
1998-ban felvette a Ladányi Mihály költő nevét.
2007-ben felújították, bővítették.

4. Orvosi rendelők – a belterületen lévőket 1970-ben adták át és 2006-ban újították fel,
a külterületen – Zöldhalomban – 1959-ben épült egészségház.
5. Gyógyszertár – 1992 óta van Csemőben.
6. Katolikus templom – Templom tér.
7. Református templom – Kossuth Lajos út.
8. Helytörténeti Gyűjtemény – Zöldhalom, Iskola dűlő.
9. Tájház – Zöldhalom, Fő út.
10. Ladányi Ház – Zöldhalom, Iskola dűlő.
11. Orisek Ferenc – fafaragó művész kiállítása, Bogdán Iskola dűlő.
12. Jawa Múzeum – Arany János út.
13. Hét Vezér Étterem – Szent István út.
14. Községi Könyvtár – a község háza épületében.
15. Tamás Tanya – Szélmalom dűlő.
16. Szabad Föld Hotel – Balla dűlő.
17. COOP áruház – Hétvezér tér.
18. Lovas tanyák

5.1 Szobrok, emlékművek

Szobor: Ismert, vagy ismeretlen emberi, vagy állati alakot ábrázoló műalkotás.

Emlékmű: Valakinek, vagy valaminek /eseménynek/ az emlékét megörökítő alkotás. /Általában nem ábrázol emberi alakot./

Egy-egy utcában lakók összefogására jellemző, hogy utcájuk névadójának szobrát – híres történelmi személyek, költők – megfaragtatták a helyben lakó Orisek Ferenc fafaragó művésszel.

Alkotó

Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Orisek Ferenc
Varga Gábor
Kaptás Sándor

A mű címe

Négy évszak
Petőfi Sándor – mellszobor
Rákóczi Ferenc – mellszobor
Árpád – lovasszobor
Szent István – egészalakos szobor
Arany János – mellszobor
Várkonyi István – mellszobor
A tanyasi tanítók emlékoszlopa
Feszület
Stációk
Ladányi Mihály – dombormű
Ladányi Mihály
Harangláb
A vágó
A tanyasi iskolák emlékoszlopa

Hol található?

Hétvezér tér
Petőfi út
Rákóczi út
Árpád út
Szent István út
Arany János út
Várkonyi út
Bogdán Iskola dűlő
Katolikus templom előtt
Katolikus templom
Iskola folyosó
Zöldhalom
Hétvezér tér
Község háza előtt
Iskola előtt

Kiss István
Zakar István

Dózsa György – bronz mellszobor
A víz születése – szökőkút
Trianon emlékmű

Dózsa tér
Hétvezér tér
Templom tér

Ajánlott irodalom:

Dr. Kürti György: Népeség és településföldrajzi változások Csemőben, 1982 (doktori disszertáció)

Kollár Jánosné: Csemő monográfia, 2000

Kollár Jánosné (Virágh Éva): Nagykőrös határának párhuzamos földrajzi nevei, 1964

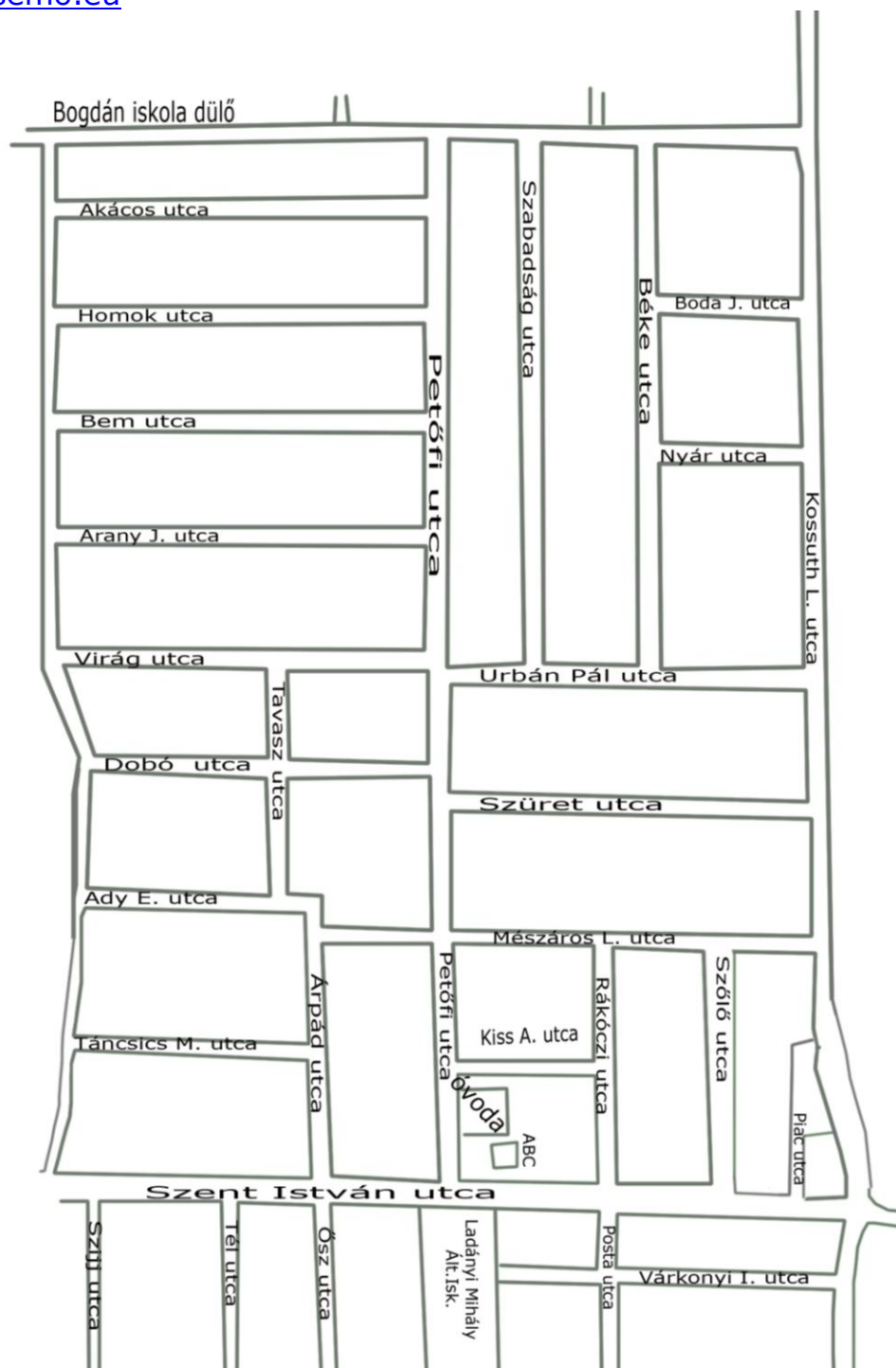
Kollár Jánosné (Virágh Éva): Nagykőrös határának földrajzi nevei, 1965

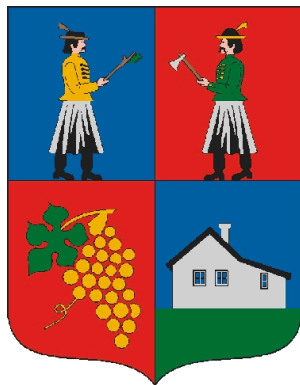
Nagy Lajos: Amit a kőrösi határ mesél..., 1933

Nagy Zsuzsanna: Csemő helytörténete (pályamű), 1966

Oszlanczi Ferenc: Jubilál az iskolánk, 2007

www.csemo.eu

Kiadja: Ladányi Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
2713 Csemő, Szent István út 32-34

Készült az AVOP-3.5.2.-2006-09-0708/3.02 Leader+ pályázat támogatásával.

Felelős kiadó: Oszlanczi Ferenc
igazgató

Fotók: Bálint Attila
Oszlanczi Ferenc

Rajzok: Budai Mihály
Oszlanczi Tünde

Címlapterv: Oszlanczi Tünde

Lektorálta:
Dr. Surányi Dezső
Szegedi György

Nyomdai munkálatok:
Offset Nyomdaipai Kft.
2700 Cegléd, Malom út 12.

Készült 500 példányban.

Kereskedelmi forgalomba nem kerülhet.

Az Európai Unió által társfinanszírozott projekt

Infovonal:

06 40 638 638

nfu@meh.hu • www.nfu.hu

